

از آن همه دیروز / بازخوانی تاریخ

استاد دلهره و وحشت در سینمای ایران

ساموئل خاچیکیان سال ۱۳۰۳ در شهر تبریز به دنیا آمد و پس از تحصیلات ابتدایی به همراه خانواده اش به تهران مهاجرت کرد. از کودکی شیفته هنر شد و در سن ۹سالگی اولین شعرش را سرود و در چهارده سالگی نمایشنامه سیویل را روی صحنه آورد. اولین فیلم خود را سال ۱۳۳۱ با نام «بازگشت» کارگردانی کرد. خاچیکیان با کارگردانی فیلم بازگشت به صورت حرفه‌ای وارد عالم فیلمسازی ایران شد و با توجه

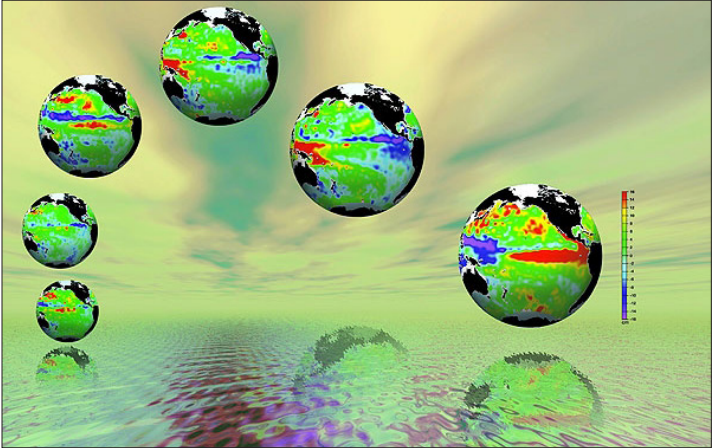
به استعداد و خلاقیت خاص خود و پیشینه غنی او در تئاتر تحولی اساسی در ساخت فیلم فارسی ایجاد کرد. ثمره ۴۶سال فعالیت هنری خاچیکیان، ۳۲ فیلم است که در برخی از جشنواره‌های ایران برنده جایزه اول بوده‌اند. از جمله فیلم‌های این کارگردان نامی می‌توان از طوفان در شهر ما، یک قدم تا مرگ، وحشت، عقاب‌ها، مردی در آینه، چاووش، بلوف، فریاد نیمه‌شب، چهار راه حوادث، سرسام و… نام برد. همچنین اولین آئونس تاریخ سینمای ایران را برای فیلم دختری از شیراز ساخت که در آن زمان افتخار بزرگی برای او محسوب می‌شد.

وی به عنوان کارگردان، فیلمنامه‌نویس، تدوین‌گر، آئونس‌ساز و سازنده جلوه‌های ویژه و به عنوان فردی که همواره از خود خلاقیت نشان داده شناخته شده است. او فیلم‌سازی است از مایسگر که در صنعت فیلمسازی ایران نمی‌توان کسی را از حیث جنبه‌های فنی و صنعت فیلم به اندازه او مبتکر معرفی کرد. در سینمای ایران از وی به عنوان استاد دلهره و وحشت نام برده شده است. ساموئل خاچیکیان ۳۰ مهر سال ۱۳۸۰ درگذشت.

خودزنی / محیط‌زیست

هشدار آمریکا درباره زمستان امسال خاورمیانه

«ال‌نینو»، قدرتمندترین چرخه آب و هوایی ۶۵سال گذشته تأثیرات عظیمی بر آب و هوادر سراسر جهان از جمله ایران خواهد داشت و به نظر می‌رسد در حال گسترش به مراتب قوی‌تر از آنچه در سال ۱۹۹۷ میلادی رخ داد، باشد. به گزارش ایسنا، «میزان» به نقل از الجزیره نوشت: بنا به اعلام «اداره ملی اقیانوس شناسی و هواشناسی آمریکا»، ال‌نینو در حال شکل‌گیری در قوی‌ترین حالت خود از سال ۱۹۵۰ میلادی یعنی زمان پیدایش آن تاکنون است. این پدیده طبیعی هر ۷ تا ۲ سال یک بار رخ می‌دهد و تا ۶ تا ۱۸ ماه ادامه دارد. «مایک هاپرت» معاون مرکز پیش‌بینی آب و هوای آمریکا می‌گوید: ال‌نینو قوی‌تر از همیشه در راه است و تأثیرات عظیمی بر شرایط دمایی زمستان امسال در سراسر جهان خواهد داشت. نمودارهای دمایی حاکی از آن است که در فصل سرما شاهد جریان‌های برفی خواهیم بود. با این حال، فرکانس، تعداد و شدت این سوانح طبیعی رانی‌توان در زمان بندی فصلی تعیین کرد. پدیده ال‌نینو نوسانات متضاد آب و هوایی را در سراسر جهان بروز خواهد داد و ایران و کشورهای همسایه در منطقه خاورمیانه از این قاعده مستثنی نیستند. بنا بر این گزارش، گرد و غبار نامنظم، بارندگی و تغییرات دمایی شدید از جمله تأثیرات پدیده ال‌نینو بر آب و هوای جهان خواهد بود. این پدیده زمانی رخ می‌دهد که درجه حرارت اقیانوس آرام در شرق و مرکز بسیار گرم‌تر از حد معمول باشد که اغلب باعث تغییرات آب و هوایی در سراسر جهان از جمله وزش باد، تغییرات الگوهای بارندگی و تغییر فشار سطح دریا و درجه حرارت می‌شود. طبق آخرین گزارش سازمان جهانی پیش‌بینی آب و هوا وابسته به سازمان ملل متحد، اختلاف دو درجه‌ای در دمای سطح دریا در آب‌های اقیانوس هند و اقیانوس آرام نسبت به میزان متوسط، حوادث غیر قابل پیش‌بینی آب و هوایی را در سراسر خاورمیانه ایجاد خواهد کرد. پدیده گرم‌شدن سطح دریا ال‌نینو را جزء چهار حادثه قوی طبیعی از سال ۱۹۵۰ قرار خواهد داد؛ زمانی که سیل و خشکسالی ناهنجاری‌هایی را در روند منظم آب و هوایی ایجاد کرد. «عمر یادور» دانشمند سازمان WMO گفت: در حالی که پیش‌بینی دقیق ناپایداری‌ها و ناهنجاری‌های آب و هوایی پیش از فرارسیدن فصل سرما بسیار دشوار است، آب و هوای غیر معمول زمستان پیش‌رو در کشورهای خاورمیانه تعجب‌آور نخواهد بود. در ابتدای دهه ۸۰ قرن گذشته میلادی، ال‌نینو کشورهای منطقه شرقی آسیا را با خشکسالی شدیدی مواجه کرد اما شواهد جدید نشان می‌دهد این پدیده ممکن است علاوه بر تغییرات در شرایط آب و هوایی، با افزایش بارندگی در ۱۵ سال آینده همراه شود. سازمان پیش‌بینی آب و هوایی کشور عمان با همکاری پلیس و نیروهای امدادی وضعیت فوق‌العاده اعلام کرده است و این کشور خود را برای بارندگی شدید چهار ماه آینده آماده می‌کنند. انتظار می‌رود پدیده ال‌نینو تأثیر عمده‌ای بر میزان بارندگی کشورهای منطقه خاورمیانه داشته باشد. اکثر الگوهای آب و هوایی بین‌المللی نشان می‌دهد که قدرت پدیده ال‌نینو سال ۲۰۱۶–۲۰۱۵ میلادی به احتمال زیاد تا پایان سال میلادی جاری رفته رفته تقویت شود. این رویداد طبیعی قوی با احتمال افزایش بارندگی‌ها در نواحی شرقی آفریقا نیز مرتبط شده است. ال‌نینو سال ۱۹۹۸–۱۹۹۷ بیماری همه‌گیر و ویرانگر مالاریا را در سراسر منطقه آفریقا از جمله شمال شرقی کنیا افزایش داد.

فارسی را پاس بداریم

داشتن یا نداشتن؛ مسأله این است

یکی از فعل‌هایی که حدود چند دهه است در زبان فارسی در جایی جز جای خود، و به معنایی غیر از معنای خود به کار می‌رود فعل داشتن است. همه ما جمله‌بی‌معنی «می‌ریم که داشته باشیم» را بارها و بارها از رسانه‌های دیداری و شنیداری سرزمین‌مان شنیده‌ایم. درباره این فعل و کاربرد غلط آن استاد ابوالحسن نجفی ذیل مدخل «داشتن» توضیحاتی آورده که در ادامه عیناً برایتان نقل می‌کنم. نکته عمیار ماجرا این است که اغلب شاهد مثال‌های استاد نجفی مربوط به اواخر دههٔ شصت‌اند، با این حال ما هنوز و همچنان فعل نازنین داشتن را غلط به کار می‌بریم و این شاهد مثال‌ها اصلاً برلمان غریبه‌نیستند:

«از چند سال پیش در رادیو و تلویزیون ریم‌شده است که فعل داشتن را به جای هر فعل دیگری، خاصه فعل کردن، به کار می‌برند، و این یکی از لطمه‌های بزرگی است که رادیو و تلویزیون به زبان فارسی می‌زند. مثلاً اغلب روزها در ساعت ۵صبح و ۵شب در آغاز برنامه اخبار چنین می‌گوید: «نخست‌نگاهی داریم به خلاصهٔ اخبار»، مسلماً همهٔ فارسی‌زبانان این را می‌دانند که «نگاه داشتن» و «نگاه کردن»

نان داغ کباب داغ / تازه‌های نشر

جایی که هیچ کس گرسنه نمی‌ماند

نگاهی به کتاب «جغرافیای تاریخی و تاریخ مفصل کرمانشاهان»

اگر شهری در دامنه زاگرس مدنظر شما باشد و کنجکاو باشید بدانید که درها در عزاداری خود از چه ابرازی بهره‌می‌گیرند، می‌توانید کتاب «جغرافیای تاریخی و تاریخ مفصل کرمانشاهان» تألیف محمدعلی سلطانی راورق بزیند تا به برخی پیشینه‌های سوگواری در دیار کردها دست‌یابید. بعضی سطور این کتاب به‌رسومی از شهرهای کرمانشاه اشاره‌می‌کند که شاید این مناطق را کمتر کسی شنیده‌باشد. شهرهای نه چندان شناخته‌شده‌ای که رسوم خاصی را در ایام محرم انجام می‌دهند. درباره شیوه پذیرایی از عزاداران اباعبدالله در یکی از شهرهای کرمانشاه می‌خوانیم: «کندوله از تقاطعی است که به روابط اسکانکش در عهد دیالمه آبادان گردید و بنیاد آن مر بوط به رکن الدوله دیلمی است، مراسم عزاداری دارای مراسم و آداب و رسوم خاصی است که با شکوه تمام برگزار می‌گردد. از جمله مراسم این ایام در کندوله شبیه‌خوانی است که در کنار امامزاده پیر یافته برگزار می‌شود. شهرت و جاذبه این مراسم به حدی است که از قراه و نواحی اطراف دو روزه تا سوا و عاشورا به کندوله می‌آیند و اهالی کندوله نیز از دومی‌غ تا چند گاه هر یسه ساخته و از واردین پذیرایی می‌کنند و آنان را اطعام می‌نمایند. گاهی بر سر جلب میهمان بیشتر و پذیرایی بهتر بر یکدیگر سبقت گرفته و هیچ تازه‌واردی، بدون مکان و طعام باقی نمی‌ماند.» (ص ۲۰۷)

تکیه‌های کرمانشاه هر کدام روایت خود را دارند و در طول تاریخ از فراز و نشیب برخوردار بودند. سلطانی درباره دو تکیه مهم کرمانشاه آورده است: «اولین تکیه در فیض آباد کرمانشاه بنا گردید و بنای آن مرحوم سید محمد رحیم جد شادروان سید محمود کنجوری بود که از قدیمی‌های این شهر و از نیک‌نامان خدمتگزار به اهالی و سرسپرده به خاندان علوی بودند. سپس مرحوم حاج سید در کوچه معروف به حاج سید بنای تکیه ثانی نهاد که پس از آن شادروان معین الرعایا تکیه باشکوه خود را بنا کرد که پس از طی فراز و نشیب‌هایی به تکیه معاون الملک معروف گردید و هنوز در لب آشوران کرمانشاه ریاست.» پس از اینکه با تکیه‌ها و تاربخچه این اماکن عزاداری آشنا شدیم، نوبت به چگونگی برگزاری مراسم

گردش روزگزار برعکس است

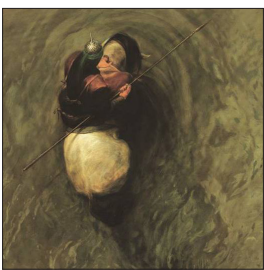

پرنده آه، فقط یک پرنده بود (فروغ فرخزاد)

طرح: سعید صادقی

با کاروان حله / اخبار هنر

در خانه هنرمندان «جام بلا» می‌دهند

حسن روح الامین هنرمند نقاش که این روزها نمایشگاه نقاشی‌های عاشورایی اش با نام جام بلا در نگارخانه پاییز خانه هنرمندان ایران برپاست، درباره این نمایشگاه گفت: در این نمایشگاه ۸ اثر به نمایش درآمده که ابعاد برخی از آن‌ها سه متر در یک و نیم متر است و برخی دیگر ۱۴۰ در ۱۷۰ سانتی‌متر که با تکنیک رنگ روغن کار شده و موضوع آثار نیز عاشوراست. وی افزود: بسیار علاقمند بودم به این

موضوع عاشورا پیرازدم، این علاقه از زمان کودکی همراه من بود و نسبت به واقعه عاشورا و امام حسین (ع) احساس وظیفه می‌کردم. البته بهتر از این نیز می‌شد که اردا من در حد توانم تلاش کردم بهترین اثر را ارائه دهم.

این هنرمند نقاش درباره تفاوت آژارش با سایر نقاشی‌هایی که در این زمینه خلق شده‌اند بیان کرد: در کارهای من رنگ و بویی از نقاشی قهوه‌خانه‌ای دیده نمی‌شود. در هر دوره هر کسی کارکرد و سبک خودش را دارد. اما در آثار من چنین قلمی وجود ندارد و سبک کاری من بیشتر به سمت آثار رمانتیک و کلاسیک قرن ۱۹ شبیه است. در دوره معاصر نقاشی هر چه به روز نال نزدیک‌تر باشد هم برای مخاطب عام و هم برای مخاطب خاص بیشتر قابل فهم و درک است. این هنرمند نقاش درباره موضوعات این تابلوها نیز بیان کرد: موضوع این تابلوها تشکیل شده از ارکان اصلی روز عاشورا و شخصیت‌های آن است. نمایشگاه جام بلا تا فردا چهارشنبه ۲۹ مهر در نگارخانه پاییز خانه هنرمندان برقرار است.

خیز و جامه تیلی کن
روزگار ماتم شد
دور عاشقان آمد
نوبت محرم شد
پای خون دل وا کن
دست موج پیدا کن
رو به سوی دریا کن
ساحلی فراهم شد...
(یوسفعلی میرشاکاک، مجموعه شعر ماه و کتان)

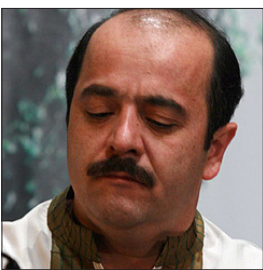
سوت‌بان

«جغرافیای تاریخی و تاریخ مفصل کرمانشاهان»
محمدعلی سلطانی
موسسه فرهنگی نشر سپها
شمارگان: ۱۱۰۰ نسخه
صفحه ۶۶۴

پل‌وداده نمی‌شد، تصنیفی به کردی ساخته بودند که یک بیت آن در نظرم هست. پلو تمام بی‌برابوگ حسین خان در «یعنی برادر دیگ پلو تمام شد / پدر حسین خان درآمد) تکیه عبد... خان بیگلر بیگی و حاج سید نیز جالب بود، اهالی کرمانشاه نسبت به حاجی سید ارادت می‌ورزیند ولی بین دسته‌سینه‌زن حاجی سید (محلّه فیض آباد) و سینه‌زن‌های معین الرعایا (محلّه برزه دماغ) اختلاف بود و معمولاً هر سال روز عاشورا که دستجات به اصطلاح خودشان برای «بر بدن قتل» به سرقیر آقا (قبرستان عمومی) می‌رفتند؛ آنجا دو دسته به زد و خورد می‌پرداختند، بدین ترتیب که عمار ی‌ها را بر از چوب و چماق و قمه می‌کردند؛ همین که دو دسته به هم می‌رسیند؛ موضوعی را بهانه کرده به هم می‌ریختند و مشغول زدو خورد می‌شدند.»

تعزیه موسیقی ما را حفظ کرد

کیوان ساکت در باره جایگاه تعزیه در موسیقی گفت: در دوره‌هایی از تاریخ، موسیقی ایرانی گاه و بی گاه مورد بی‌مهری حاکمان قرار می‌گرفته است و آنچه در گذر زمان باعث شد برخی جانمایه‌های موسیقی ایرانی حفظ شود و گوشه‌ها، ردیف‌ها و دست‌گاه‌ها در حافظه تاریخی مردم ماندگار شود استفاده از تأثیر موسیقی شریف ایرانی در مراسم مذهبی بود. وی افزود: موسیقی در ایام سوگواری‌هایی مانند عاشورا

نقش بسیار زیادی ایفا می‌کرد، به عنوان مثال در خراسان مراسم شبیه‌خوانی و در تهران با نام تعزیه‌گردانی اجرا می‌شود که در آن نقش موسیقی بسیار مهم و تأثیر گذار است. هرگز نمی‌توان مراسم سوگواری یافت که از تأثیر موسیقی در آن استفاده نشود. در مراسم سوگواری در ایران، هر کدام از تعزیه‌خوانان یا آوازخوانان در نقش یکی از شخصیت‌های مقدس مذهبی و برخی دیگر از در نقش‌های مقابل شخصیت‌های مقدس ظاهر شده و با توجه به جانمایه و گوشه‌های موسیقی ایرانی به بیان احساس و حالت آن واقعه دردناک تاریخی می‌پردازد.

او ادامه داد: در ردیف موسیقی ایران گوشه‌ای در آواز بیات ترک به نام روح‌الآرواح است که اذنان را در این گوشه و با این لحن می‌خوانند و بهترین نمونه آن آذانی است که زنده‌یاد مودن‌زاده اردبیلی خوانده است. در دوره‌هایی از تاریخ نیز فراز و نشیب این سرزمین برخی گوشه‌های موسیقی ایرانی به وسیله تعزیه‌خوان‌ها و آوازخوان‌ها در دل سوگواری‌ها در حافظه عاطفی و تاریخی آن‌ها و مردم حفظ و به نسل‌های دیگر منتقل شد.

چند عبارت زیر به عنوان اندکی از بسیار، از برنامه‌های رادیو ایران نقل می‌شود:

«ممکن است گزارش خودتان را داشته باشید؟» (به جای: ... گزارش خودتان را بدهید یا بفرستید.)
«اگر ممکن است توضیحی داشته باشید در مورد عوامل ایجادکنندهٔ کهیر» (به جای: ... توضیحی بدهید...)

«اجازه فرمایید این توضیح را داشته‌باشم» (به جای: ... بدهم)

«در پایان برنامه، می‌خواهید صحبتی داشته‌باشید برای شنوندگان؟» (به جای: ... صحبتی نکنید...)

«بهترین کلامی که می‌توانم به آنها داشته‌باشم این است» (به جای: ... می‌توانم به آنها بگویم...)

«به مناسبت این ایام فرخنده، هر روز در برنامه می‌خواهیم یک سرود خدمتتان داشته‌باشیم» (به جای: ... یک سرود برایتان پخش کنیم.)

«در پایان مجلس دوم قانونگذاری، اجازه‌بدهید خسته‌نباشیدی داشته‌باشیم خدمت همه‌نمایندگان مجلس» (اجملتی‌معنی)

^[1] یکی از فعل‌هایی که حدود چند دهه است در زبان فارسی در جایی جز جای خود، و به معنایی غیر

^[2] یکی از فعل‌هایی که حدود چند دهه است در زبان فارسی در جایی جز جای خود، و به معنایی غیر